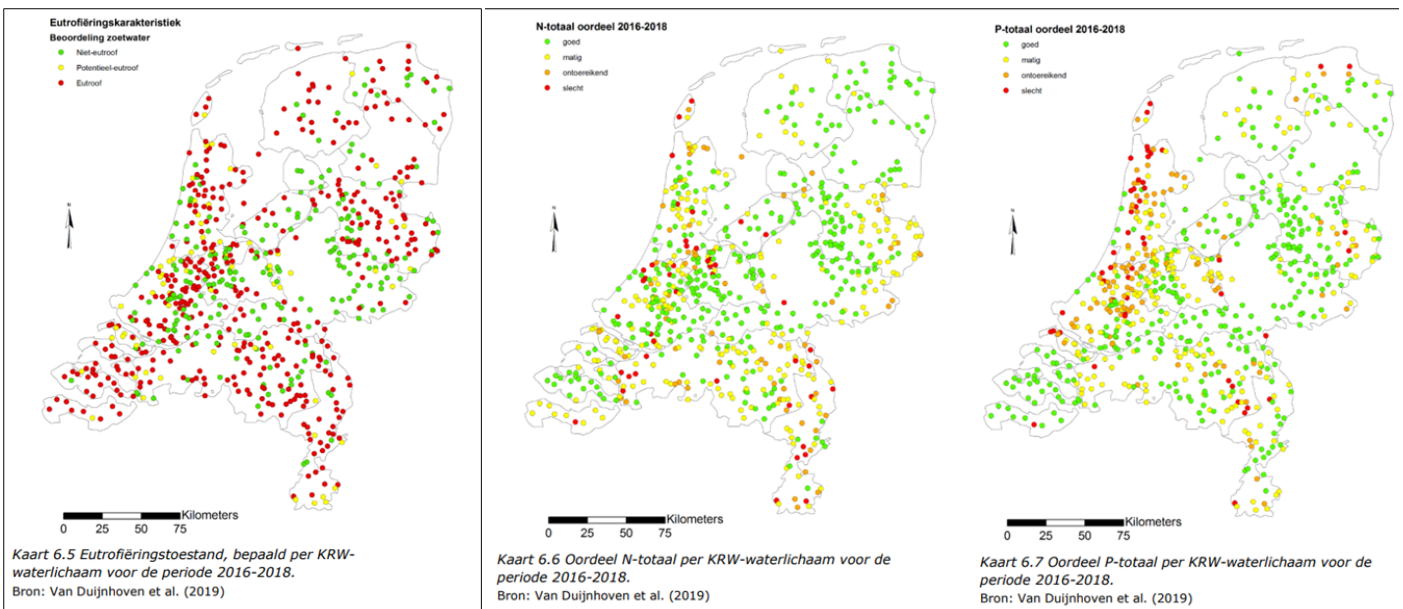

Discrepanties in het Nederlandse waterbeleid

Over normstelling en herkomst vervuiling

1. Welke normen? EU kijkt naar biologie, NL naar nutriënten

Het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn is bepalend voor boeren. De Europese Commissie baseert zich op andere gegevens uit het meetnet (de biologie, met name concentraties algen en wieren), dan Nederland (concentraties N en P). In Nederlandse beleidsstukken over de agrarische wateropgave staat dat beide parameters aan elkaar gekoppeld zijn. Uit de metingen die Nederland naar Brussel stuurde voor de EU-landenrapportage, blijkt van niet.

Figuur links: Deze gegevens stuurde Nederland naar Brussel voor de landenrapportage 2016-2019 (deze gegevens vinden we ook terug in de derogatiebeschikking voor Nederland).

Figuren midden en rechts: Deze gegevens gebruikt Nederland in eigen land voor het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (incl. derogatie-wetgeving).

Doel oppervlaktewater: tegengaan eutrofiëring

Discrepantie: Wateren zijn volgens Europa 'rood', volgens Nederland 'groen' en omgekeerd.

Conclusie: de normen die Europa en Nederland hanteren sluiten onvoldoende op elkaar aan. Hoe zinvol is het om vanwege eutrofiëring te sturen op N en P als beide doelen zijn gehaald?

Artikel: <https://stichtingagrifacts.nl/europese-maatlat-voor-kwaliteit-oppervlaktewater-geeft-andere-uitkomsten/>

De EU-beoordeling (focus op eutrofiëring) levert een ander plaatje op dan de NL-beoordeling (focus op N en P). Bron: Opgave landbouw 'per regio (addendum 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn).

Inschatting opgave per regio. Bron: Addendum 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Toegevoegd: 'Eutroof oppervlaktewater' volgens EU-nitraatrapportage.	Zand noord	Zand oost (Gr/Dr)	Zand oost (Gld)	Zand oost (Ov)	Gelderse vallei	Westelijk Noord-Brabant zand	Oostelijk Noord-Brabant en Limburg zand	Lössgebied	Noordelijk veengebied	Noordelijk zeekleigebied	Westelijk zeeklei	Centraal zeeklei (Flevopolders)	Rivierengebied	Westelijk veengebied	Zuid-Westelijk zeekleigebied	Westelijk zandgebied (bollenregio)
P oppervlaktewater (volgens Nederland)	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Red	Green	Yellow	Red	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Red
N oppervlaktewater (volgens Nederland)	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Yellow
Eutroof oppervlaktewater (volgens Europese Commissie)	Yellow	Green	Yellow	Red	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Red	Red

2. Welke normen? Wel of niet corrigeren voor vuil waar je niks aan kunt doen?

Waterschappen stellen zelf de normen vast voor het oppervlaktewater in hun beheergebied. Die normen kunnen verschillen per watergang en per meetlocatie. De meeste waterschappen gaan uit van de maatlat van STOWA. Als waarden van nature verhoogd zijn, mag het waterschap een correctie toepassen. Sommige waterschappen doen dit wel, andere niet. Waterschappen die voor relatief veel meetpunten een correctie toepassen zijn: Scheldestromen (Zeeland), Zuiderzeeland (Flevoland) en Hollands Noorderkwartier (Noord-Holland).

3. Welke normen? Normen in België en Duitsland geregeld soepeler

Een groot aantal normoverschrijdingen in het grensgebied, wordt veroorzaakt doordat in België en Duitsland soepelere normen worden gehanteerd dan in Nederland. Voor bijna alle kleinere wateren die de grens met Nederland passeren, geldt in Vlaanderen de norm van ≤ 4 mg N/l. Meteen over de grens in Nederland geldt 2,3 mg N/l. Verschillende normen in Nederland zijn hierdoor überhaupt onhaalbaar.

Zie voor vergelijking normen Nederland en buurlanden: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/11/bijlage-vergelijking-krw-normen-nederland-en-buurlanden>

Opvallend is het advies van de onderzoekers dat het buitenland moet worden aangezet tot het hanteren van dezelfde, strengere norm als Nederland.

4. Welke normen? Discrepantie vooral bij 'overige wateren'

Een deel van de problematiek onder 3. ontstaat doordat de meeste waterschappen in Nederland voor 'overige wateren' (wateren die niet zijn aangewezen als KRW-water) óók de strenge KRW-normen hante- ren. In Vlaanderen en Duitsland doet men dit niet. Voor de aanwijzing als KRW-water gelden Europese regels. De categorie 'boerensloten' valt hier niet onder.

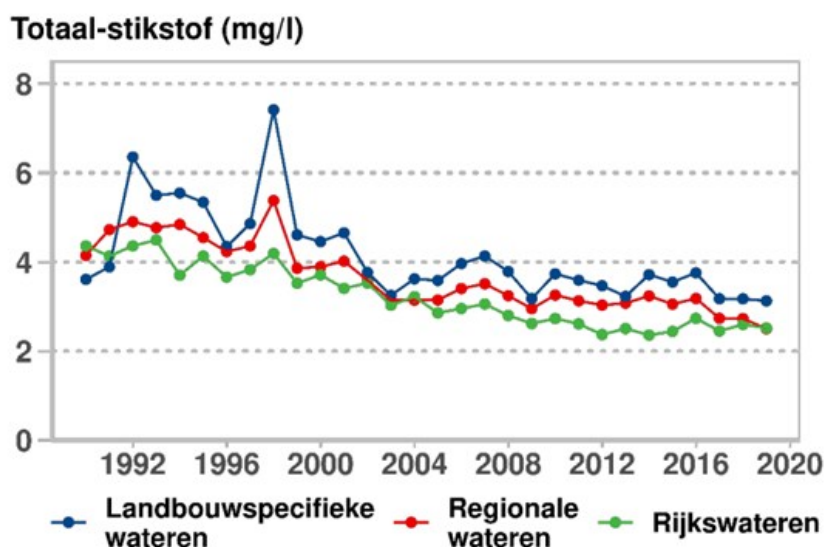
5. Welke normen? Onderbouwing geregeld onvoldoende

Veel waterschappen hebben hun normen onvoldoende onderbouwd (het zijn geregeld bestuursbeslui- ten). Slechts enkele waterschappen hebben hun normstelling wetenschappelijk laten toetsen. En op basis daarvan correcties toegepast voor N/P waar boeren (en anderen) niks aan kunnen doen.

6. Landelijke gemiddelden zeggen niks over lokale situatie

Nederland voert voortdurend beleid op landelijke of regionale gemiddelden. Daardoor moeten in het ene deel van het land óók maatregelen worden genomen, als in een ander deel van het land de norm niet wordt gehaald. Het gevolg is inefficiënt, oneerlijk en kostbaar beleid.

Kaartjes zoals hieronder (waar Nederlandse beleidsrapportages vol mee staan) zeggen niks over de lokale situatie. Evenmin zeggen dergelijke kaartjes iets over de mate waarin nutriëntendoelen worden gehaald (immers het doel verschilt per waterlichaam en soms per meetpunt). Het doel van maatregelen is om de lokale doelen te halen. Het doel is niet het landelijk gemiddelde omlaag brengen.

Figuur 6.12 Totaal-stikstofconcentratie (zomergemiddelde als N in mg/l) in zoete wateren in de periode 1990-2019.

7. Herkomst vervuiling? Voor oppervlakte water geregeld onvoldoende in beeld

Waterschappen hebben voor nogal wat wateren de herkomst van de vervuiling onvoldoende in beeld. En als het al wel in beeld is, weet men niet precies welk deel van de vervuiling aan welke bron moet worden toegeschreven. Het blijft voor veel waterschappen bij “wij denken....” en “mogelijk dat....”

Een voorbeeld. De Heelsumse Beek (Gld) is het water met de allergrootste normoverschrijding voor stikstof, van ons land.

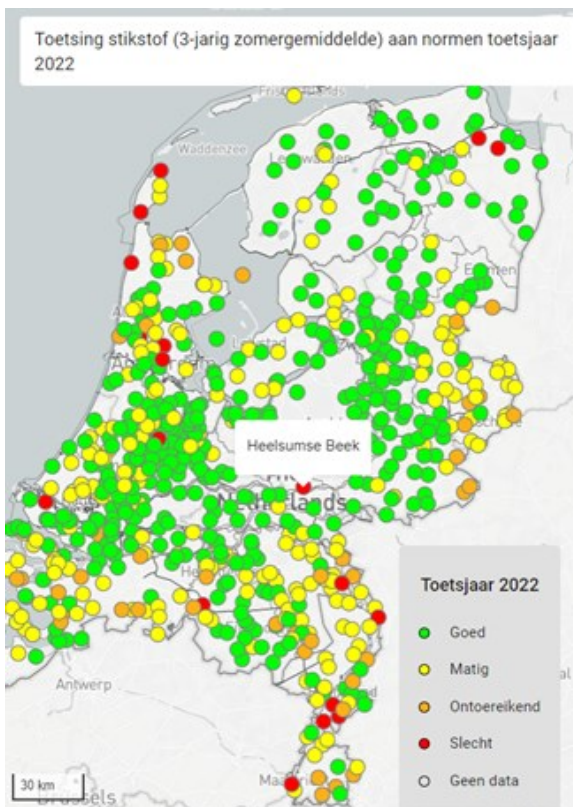
Volgens de KRW-factsheet geldt voor de Heelsumse Beek een norm van 2.3 mg N/liter. De N-norm wordt met meer dan een factor 5(!) overschreden. In de factsheet staat bij maatregelen o.a.: Stimuleren DAW maatregelen (DAW = Deltaplan Agrarisch

Waterbeheer). Gaan DAW-maatregelen hier helpen?

STAF onderzocht de kwestie. Wat blijkt: de landbouw is in dit gebied jaren geleden al nagenoeg weggesaneerd. In de historische literatuur van de Wageningse bibliotheek werden diverse historische documenten gevonden. In een proefschrift uit 1959 werd al melding gemaakt van de extreem hoge N-concentraties in de beek. En in 1974 bleek uit Wageningse onderzoek dat het gaat om een ‘permanente’ N-bron, die wel werd gelokaliseerd maar niet verder onderzocht.

De kans dat DAW-landbouwmaatregelen hier gaan bijdragen aan het halen van de norm is nihil.

NB. Voor deze beek worden forse normoverschrijdingen gerapporteerd. Waarom wordt de norm niet bijgesteld als hier niks aan te doen valt? Of dit meetpunt van de kaart gehaald?

8. Herkomst vervuiling? Ook herkomst vervuiling grondwater onvoldoende in beeld

STAF heeft bij diverse loketten navraag gedaan naar de herkomst van hoge concentraties nitraat in het grondwater. De autoriteiten hebben in geen van de gevallen een verklaring kunnen geven. Zo heeft geen van de partijen kunnen aangeven wat de herkomst is van de hoge nitraatwaarden in hartje Nijmegen, waar nu een hondentoilet is gevestigd. Voorheen was dit een bedrijventerrein.

STAF kreeg diverse vragen over enkele onverklaarbare normoverschrijdingen in het ondiepe grondwater (rond 7 – 15 meter diepte) in het landelijke gebied. Vanuit twee gebieden is teruggekoppeld dat bij de huidige meetlocatie vroeger respectievelijk een vuilstort en een mesthoop zouden hebben gelegen. Verklaaren die de hoge meetwaarden van nu?

9. Herkomst vervuiling? Alles op rekening van landbouw in EU-landenrapportage

Nederland heeft voor de EU-nitraatrapportage 2016-2019 óók metingen aangeleverd van stedelijke en natuurmeetpunten. De EU-nitraatrapportage gaat alleen over verontreiniging van grond- en oppervlaktewater door de landbouw. Het gaat dan specifiek om de verontreiniging van grond- en oppervlaktewater met nitraat en eutrofiëring van oppervlaktewater.

Volgens de Europese Commissie moeten de metingen plaatsvinden op locaties die substantieel beïnvloed worden door de landbouw. Mogelijk dat Nederland de hele dataset (landbouw, industrie, RWZI, rioolverstorten, natuur) heeft aangeleverd, omdat Nederland op lokatieniveau onvoldoende onderscheid kan maken naar de herkomst van de vervuiling.

Artikel: <https://stichtingagrifacts.nl/brussel-zet-vuil-vogelplassen-rwzi-en-overstorten-bij-landbouw-op-de-rekening/>

Zie de reactie van de Europese Commissie op vragen van de SGP in het Europe Parlement: <https://stichtingagrifacts.nl/wp-content/uploads/2023/03/Answer-E-000142-2023.docx>

April 2023